

Escafarlata d'Empordà – Adrià Pujol Cruells

L'Empordà és un mite literari gestat a Barcelona, un invent de poetes com Joan Maragall i Josep Maria de Sagarra. Vist de prop, l'espai es difumina i es confon. Per començar, els límits administratius no es corresponen amb els geogràfics ni amb els sentimentals. D'altra banda, la comarca és una abstracció, un concepte que no existeix en la ment dels nadius més que en concrecions ultralocals. Salvador Dalí pinta Port Lligat, Lluís Llach canta Verges, Víctor Català escriu sobre l'Escala. Quan veig la paraula *Empordà* en un títol arrufo el nas: ja veig a venir una glossa ideal i generalista. En el cas del llibre d'Adrià Pujol Cruells, el topònim és tan sols el complement de la paraula *escafarlata*, que jo desconeixia, i que significa: “tabac tallat en fils per a pipes i cigarretes”. Aquesta imatge trossejada i esfilagarsada de l'Empordà, la trobo pertinent. Per entendre el subtítol, *Paria d'un pària*, també vaig haver de consultar el diccionari. Ja des del títol, el llibre es presenta dialectal i juganer.

Passem a l'autor. Adrià Pujol Cruells va néixer a Begur el 1974. Entre 2007 i 2009 va publicar sis llibres, quatre dels quals el 2008: dos d'assaig, un de narrativa i la *Biografia no autoritzada de Joseph Pujol “El Petòman”*. Indígena i treballador: anem bé. Finalment, obro el llibre i topo amb el prefaci, on l'autor s'esplaia sobre les pàgines que estem a punt de llegir. Home, no! Si ell mateix explica i analitza el llibre, exposa les influències, els punts febles, les intencions... llavors quina feina ens deixa als lectors? Aquest prefaci ve a ser la solució dels encreuats, les instruccions que precedeixen l'acudit, el truc de màgia explicat abans de fer-lo. *Fail!*

Proseguim. *Escafarlata d'Empordà* està format per una colla de textos més o menys autobiogràfics (fins a quin punt, ni ho sabem ni ens importa), en vers i en prosa, que rememoren el Begur que va dels vuitanta als noranta. No resulta gaire diferent d'altres provatures similars, que aprofiten la tirada de la paraula “Empordà” per enfilejar un anecdotari prescindible. El cas, però, és que aquest llibre és bo. En ocasions, molt bo. Quan algú narra bé allò que tants altres han explicat malament, la causa només pot ser literària. Allò que es diu tan sovint, amb tants sobreentesos i tanta obscuritat: escriu bé, aquest home.

M'agrada que sigui tan ultralocal, que esmenti aquell bar, aquella platja, aquella barca. Per parlar del concret, Pujols Cruells se serveix d'una llengua saborosa, greixada, farcida de dialectalismes, de topònims, de malnoms, tot tradicional i alhora viu, que és el que costa. Encara que en el prefaci esmenti la nostàlgia, no fa l'efecte de lamentar-se

pel temps passat, sinó de recuperar-lo amb fruïció. La gràcia del llibre deriva d'aquesta harmonia entre matèria i forma, entre la vivacitat de fets, la llengua i el to: agafa la llengua per les banyes, com un mossèn Tronxo nascut als setanta, però amb menys sagraments i més èxtasi líquid.

Del centenar de textos, m'ha entusiasmat la sociologia creativa de *Màfia de claveguera*, l'elegia titulada *Els masos espatllats*, l'erotisme còsmic d'*El joc de l'oca de les Cales*, el costumisme líric d'*El secret del barranc*. La geografia i la llengua, dos fixacions de la tribu, donen grans moments, com quan estableix que Barcelona comença a la Fosca de Palamós, o quan practica l'etnolingüística (*Collonar el proïsme*), o quan fa la llista d'oficis empordanesos, entre els quals destaquen *terrasofrent*, *esquilaforans*, *desllorigabeates*, *esnifaguix*, *busca-xaies* i *grataclatells*. Per defecte meu o de l'autor, la poesia no m'ha fet tant el pes com la prosa.

Amb *Escafarlata d'Empordà*, Edicions Sidilà, que ha editat llibres convincents en altres àmbits, inicia amb bon peu la col·lecció de narrativa. Al capdavant, Giorgio Bassani, William Faulkner, Josep Pla i tants altres han demostrat que un territori petit pot ser l'accés a l'universal.